

SLAVIČÍNSKÁ VĚTEV PÁNŮ Z CIMBURKA (1374–1464)

Milan Krajča, Zlín

Slavičínská větev pánů z Cimburka se ze skromných majetkových poměrů vojenskými službami vypracovala na jednu z nejmocnějších aristokratických rodin na východní Moravě. To přivedlo jejího posledního dospělého příslušníka – Bernarda – do čela místní šlechty a k zasahování do poměrů nejen na Moravě, ale i v okolních zemích (Čechách, Uhrách, Slezsku a Rakousích).

„Ved' ižádného jest máť jeho pánem aneb císařem aneb králem neurodila ihned; anižť jest od prva počátka bylo pánův, ale rovni sobě lidé byli. Ale zlost jest lidská zavinila, že již musí nad sebú pány mieti.“¹ Těmito slovy vyjádřil Tomáš Štítňý na svou dobu vpravdě revoluční myšlenku. Stav panský nemá svůj původ v počátečním Božím uspořádání společnosti, ale povstal v důsledku lidského hříchu a špatnosti. Nicméně v době, kdy Husův předchůdce tato slova napsal, byla už sociální kategorie panstva skutečností. Do ní bez nadsázky náležel i rod pánů z Cimburka.² Jedna z větví tohoto rodu ještě za života Tomáše ze Štítňého zakotvila na východní Moravě. Ač zůstávala ve stínu politicky významnější linie Tovačovské, postupem času svým významem přesáhla nejen hranice regionální, ale i zemské. A právě nastínění role, kterou v našich dějinách sehrála ona a zvláště její nejvýznamnější příslušník Bernard, je smyslem této studie.³

Růst pozemkového majetku

Důležitou podmínkou příslušnosti k panské aristokracii a respektovanému postavení byl v době předhusitské velký pozemkový majetek, významný úřad a pevný hrad.⁴ Žádnou z uvedených priorit se ovšem zakladatel slavičínské větve Cimburků, jenž po otci obdržel jméno Albrecht (II.) – v pramenech často jmenovaný jako Aleš –, dlouho nemohl vykázat. Patrně nejdříve se objevuje v zápisu z roku 1374, kterým jej jeho bratr Jaroš přijal na spolek. Zároveň dal Jaroš ve známost, že peníze, totiž tisíc hřiven grošů, nemá hotově a že dědictví, které za ně koupil, současně témuž Albrechtovi i sobě nechal připsat. O který majetek šlo, s jistotou nevíme. Společně s tímto bratrem pak odkoupil od Janka z Nemochovic vše, co měl Janek v této vesnici, tedy v Nemochovicích. Majetkem ovšem zřejmě opět vládl Jaroš.⁵ Významnějším Albrechtovým ziskem byly až tvrz a městečko Mohelno na Třebíčsku se třemi vesnicemi, intabulované mu v roce 1379. Ani to ale nebyl dostatečný majetek pro panský stav. Přesto v letech 1385 a 1386 zasedl mezi pány na zemském soudě v Brně.⁶ Vliv na to bezpochyby měla jak jeho příslušnost k rodině, která již jednoznačně za panskou považována byla, tak jeho druhý bratr Ctibor z Cimburka a Tovačova, jenž právě v oné době (1385–1392) zastával funkci nejvyššího komorníka téže cúdy. A poněvadž jak Ctibor, tak i první jmenovaný bratr Jaroš měli blízko k moravskému markraběti Joštovi (1375–1411), lze předpokládat, že ve válkách, které vzpomínaný markrabě vedl se svým bratrem Prokopem, stál Albrecht z Mohelna na Joštově straně.⁷ Druhý z těchto konfliktů skončil v roce 1396. Není asi náhodné, že právě po skončení uvedeného měření sil si Albrecht z Cimburka pořídil koupí od Jindřicha z (Velkého) Meziříčí lenní hrad biskupství olomouckého Sehradice se sedmi vesnicemi a městečkem Slavičínem. Zápis do manských desk o udané transakci byl proveden 3. prosince 1396. Albrecht či Aleš, jak je v záznamu uveden, nyní dosáhl postavení skutečného pána „per terram“. To se odrazilo také v tom, že ještě v témž roce pečtil spolu

s příslušníky dalších panských rodin nejstarší známý moravský landfrýd. Zde již užil predikátu „*von Sehraditz*“.⁸

Znamená to, že i s celou svojí rodinou přesídlil na východní Moravu. Patrně ještě v též roce odkoupil od Jindřicha z Meziříčí nedalekou ves Šumice. A v témže roce, kdy došlo k zaknihování Šumic (1397), zasedl Aleš mezi pány tentokráte na zemském soudě olomoucké cúdy.⁹ V roce 1398 mu Jeník z Dobrotic zapsal roční plat patnáct hřiven grošů v osadě Těšov u Uherského Brodu. Asi v téže době koupil Albrecht další díl v Těšově. Šlo o alodní dvůr s jedním podsedkem, mlýnem a se všemi náležitostmi.¹⁰ Zároveň stačil ještě do zemských desk vložit statky Mohylno, Hajnice, Kladruby a Kramolno Janovi z Meziříčí a jeho nedílnému bratrovi Jindřichovi. Snad to byl i určitý díl kompenzace za majetek, který od nich na východní Moravě získal.¹¹ Nedlouho nato patrně zemřel, neboť se o něm prameny odmlčují.

Albrecht z Cimburka po sobě zanechal manželku Annu z Velhartic a Herštejna a dva syny, kteří v čase jeho smrti nebyli dospělí. V době jejich nezletilosti spravoval sehradické léno jejich bratranec Předbor z Cimburka a Dřevohostic. Roku 1405 však starší z obou synů Jan spolu se svojí matkou Předbora žaloval, že jim drží hrad Sehradice a příslušné statky, nemaje k tomu práva.¹² Věc se poté vyřešila smírně. Již o rok později (1406) dokonce Jan a jeho bratr Miroslav z navedení téhož Předbora nechali vložit do zemských desk odpor proti převedení hvězdlického zboží jejich bratrance Jarošem jinému svému bratranci Albrechtovi z Cimburka. Brzy se však ukázalo, že je Předbor klamně informoval a na uvedený majetek nemají právo.¹³ Uprostřed těchto rodinných tahanic Jan ze Sehradice nezapomněl na svoji matku. Ve stejném roce, tedy 1406, zapsal Jan své matce Anežce z Herštejna věnným právem celou ves Šumice ve 250 kopách grošů. Učinil tak na místě svého zesnulého otce. Naproti tomu táž Anežka přijala své syny na spolek na své věno, aby jim Šumice v případě její smrti připadly nazpět.¹⁴ V roce 1408 pak Jan složil v Kroměříži manský slib za sebe i svého bratra Mirka skrze držení sehradického léna.¹⁵

O dalším, trvalejším nabytí pozemkového majetku Cimburky nalézáme zprávu až z roku 1424. V té době nacházíme zápis, že někdy před tímto rokem zastavil král Zikmund Lucemburský panu Miroslavovi osm vesnic, do té doby náležejících k hradu Brumov. Šlo o vesnice Bylnice se clem, Štítná, Lačnov, Horní Lideč, Lidečko, Poteč, Študlov a Nedašov. Stalo se tak někdy na počátku husitských válek a šlo tedy nejspíše o odměnu vojenských služeb Janova bratra. Je z toho patrné, že v této době ještě oba bratři stáli na Zikmundově straně. Rovněž tady poprvé slyšíme o majetkovém průniku slavičinských Cimburků do rozsáhlé domény brumovské.¹⁶ Co ale následovalo dále, nám zastírá clona husitských válek.

Teprve v roce 1440, tedy už po husitských bouřích, však dochází k důležité transakci, která dodnes vzbuzuje v regionálních pracích určité dohady. Dne 3. února 1440 zapsal pan Miroslav do manských desk biskupství olomouckého hrad Sehradice se vším příslušenstvím Petrovi z Nebojse, ponechávaje si jen městečko Slavičín. Dále si vymínil, aby jeho lidé ze Slavičina mohli svobodně brát dříví z lesů a hor sehradických a užívat i tamních pastvin. Stejně tak sehradičtí poddaní měli svobodu v lesích, maliništích a pastvinách náležejících ke Slavičinu, vyjma toliko les mezi Krátkým (zaniklá ves) a Slavičínem. Zároveň složil nový držitel Sehradice manský slib do rukou přítomných svědků Jana Balšana, Meška z Kostelce a Martina z Dobřan. Je velice pravděpodobné, že už v době pořízení zápisu vládla slavičinská větev Cimburků na nedalekém hradě Brumově. Bezpečně to však máme doloženo až v roce 1445, kdy ve svém predikátu názvu fortifikace užil syn Jana Balšana a Kateřiny z Lilče Bernard z Cimburka.¹⁷ Zisk celé rozsáhlé brumovské zástavy, k níž vedle ústředního hradu Brumova náležely i dva menší hrady Bánov a Pulčiny, znamenal pro slavičinské Cimburky vrchol v nabývání pozemkového majetku, a tím i jejich společenského postavení.

Jan Balšan a Miroslav v púhonných a popravčích knihách

„Také má voláno býti po všech městech zde moravských králových, biskupových i také panských: kdežby kterého našli, ještoby zemi lúpil nebo hubil, nebo které bezpráví násilně komuž kolvěk učinil, buď duchovnímu nebo světskému, aby k němu popraveno bylo jako k zemskému zhubci.“ Citovaná pasáž vystihuje obsah nového moravského landfrýdu, uzavřeného v Brně 2. února 1412, z něhož je vyňata. Král Václav IV. a příslušníci moravských panských rodů se jím zavázali vynucovat zemský mír všemi silami a prostředky vůči jeho narušovatelům.¹⁸ Vznik dokumentu si vynutil tristní stav země. Morava ani po posledním konfliktu uvnitř panujícího rodu Lucemburků (1399–1405) nenalezla klidu.

Loupeživé tlupy, lapkové i bojové družiny vytvářené hrdými pány se zaplétali do nejrůznějších loupeží, záští a drobných válek. V pozadí stála zpravidla snaha domoci se násilím pozemkového a mobilního majetku, učinit zadost své cti i zaměstnat svoji zbrojnou čeleď, součástí jejíž odměny byl i podíl na kořisti. V této pohnuté době pozorujeme též rozpad rodových a klanových vazeb. Ty jsou nahrazovány právě landfrýdy, panskými jednotami i koalicemi, svedenými dohromady momentálním společným zájmem.¹⁹ Tak začalo docházet i ke střetům mezi příslušníky jedné panské rodiny (např. lukovských Šternberků, Kravařů).²⁰ Situace se patrně ještě vyostřila po smrti posledního příslušníka lucemburské moravské sekundogenitury, markraběte Jošta, na počátku roku 1411. Proto nejspíše ta nutnost uzavřít nový landfrýd, který zpečetil rovněž Jan z Sehradice.

První a nejvýznamnější landfrýdník Václav IV. byl však slabý král.²¹ Skutečnost, že v letech 1413 a 1414 nezasedal v Olomouci zemský soud a neotvíraly se zemské desky, naznačuje, že ani uzavřený landfrýd neznamenal konec násilí a loupežení v zemi. Dramatická situace v českých zemích ještě více napomohla k šíření Husova učení. Cenným pramenem k postižení aspoň části zmíněných násilných činů jsou púhonné knihy. Právě v roce, kdy byl uzavřen nastíněný landfrýd, pohnal Konrád Fogl, olomoucký měšťan, Miroslava z Cimburka ze čtyř hřiven grošů, že je mu dlužen peníze, a těch mu nezaplatil. To byla celkem běžná žaloba o dluhy. Vážnější obvinění čteme už v roce 1410. Tehdy pohnala Anna ze Šarov Jana ze Sehradice, že jí pobral v Těšově na jejím dílu berni. Svoji žalobu pak zopakovala ještě v roce 1413. Snad to bylo důvodem, proč později (1416) Cimburci vše, co měli v Těšově právem věnným, prodali Oneši ze Šarov.²²

Na Moravě však docházelo k ještě závažnějším deliktům. Už 18. května 1415 poháněl pan Miroslav Jana z Moravan z tisíce hřiven grošů, že „...neměv ke mně[...] ani k mému bratru nedílnému žádné viny, spálil nám naše zboží, ješto přísluší k Sehradicom a pobral našim chudým lidóm jich statek.“ Zároveň žaloval Jana z Popovic, že neučinil tak, jak mezi nimi vynesli z obou stran ustanovení rozhodčí. V obou případech si zvolil za plnomocného poručníka svého příbuzného Předbora.²³

I Miroslav se ovšem dopouštěl závažnějších deliktů. V roce 1415 například zajal na svobodné cestě Hereše ze Stehelčevsi (*Stehelce*). O vše, co měl uvedený zeman u sebe, jej obral a věznil jej na sehradickém hradě. Taky se uvázal v Herešovu ves i dvůr a vybíral vrchnostenské dávky. V tomto případě však nebyl vinen jenom Miroslav. Zřejmě se jednalo o spory kolem vesnice Bzová. Právě tu totiž její držitelé, bratři Dražek a Adam z Hrádku, chytrácky postoupili zmiňovanému Cimburkovi, aby sami nemuseli vést při o její vlastnictví s již zmíněným Herešem. Miroslav se považoval za jejího jediného pána a odtud ten tvrdý, sebevědomý zákrok. Věc se vyřešila tak, že ves vrátil pan Miroslav oběma bratrům nazpět a získal od nich i odškodné za peníze, které na něm Hereš vysoudil. Dražkovi i Adamovi pak nezbylo než vést s Herešem, zvaným Drvoštěp, soudní spor, který ale nakonec zřejmě vyhráli.²⁴

Zpráva o dalším incidentu nás dochází až z Jihlavy. Jihlavský písař totiž zaznamenal do tamní popravčí knihy, co na mučení v (Jindřichově) Hradci prozradil Jan, řečený Holý. Ten vyznal, že jeho kumpán Čáp ze Světlova, „... byl u pana z Balšana, jemuž ukradl dva koně.“ Balšan bylo přízvisko Jana ze Sehradíc. Celkově se dá ze zápisů popravčích knih usuzovat, že řada deliktů se do půhonných knih v předhusitském i v pohusitském období vůbec nedostala.²⁵ Během husitských válek se samozřejmě půhonné knihy neotvíraly vůbec. Nicméně předešlý případ se zjetím Hereše Drvoštěpa nám naznačuje, že ani bratři ze Sehradíc nespolehali na literu uzavřeného landfrýdu, ale měli svoji vlastní bojovou družinu. Do ní nepochybně patřili i Dražek a Adam z Hrádku, vladykové z Lilče a snad i po nějakou dobu již zmíněný lupič Čáp. Těto družiny pak bylo ještě více zapotřebí během husitských válek.

Nedlouho po počátku husitských bouří, přesněji 13. listopadu 1421, zaručil se v Brně Jan Balšan spolu s několika dalšími moravskými šlechtici za podrobení se utrakvistického pána, Petra Strážnického z Kravař, vůli krále Zikmunda Lucemburského. Jen o čtyři dny později se svým bratrem Miroslavem stvrdil tamtéž vynucený nový landfrýd namířený proti husitství.²⁶

Další záznamy půhonných knih se nám zachovaly až z roku 1437. Hned na jeho začátku zastihujeme Jana Balšana i Miroslava mezi soudci na zemském soudě v Olomouci. Byli tudíž přítomni, když páni řešili spor mezi nimi a jistým Janem z Počenic. Poněvadž ten nedodržel úmluvy, sehradičtí bratři svou při vyhráli. Štěstí patrně při panu Miroslavovi stálo i v případě obvinění uherskohradištského měšťana Strachoty. Ten jej pohнал z 80 zlatých, že mu jeho služebníci na hrad pobrali v pravém landfrýdě. Co konkrétně Cimburk měšťanu vzal, nám půhon, tak jako v mnoha jiných případech, neprozrazuje. I přes žalobu poškozeného však zřejmě dopadl dobře, neboť zemský soud, který jediný jej mohl postihnout, se patrně již k jeho případu nedostal (sezení zemského soudu bylo na několik let přerušeno). Oba bratři byli rovněž žalováni, že neplatí peníze za Alše Holického z Šternberka, ačkoliv se za něj zaručili. Všechny tyto prohřešky Jana Balšana a Miroslava však asi předčila stížnost Jana Rybníčka ze Zdislavic, který 14. prosince 1437 žaloval Miroslava ze Sehradíc, že ten mu pobral koně a ty u něho jistě nalezl, ale sehradický pán mu je navrátit nechtěl.²⁷ Z půhonných záznamů ze třicátých let 15. století se též dozvídáme, kdo byla manželka Jana Balšana. Kateřina Mošna z Lilče učinila ve svém sporu s Arklebem z Kunovic svým plnomocným zástupcem (tzv. *poručníkem*) svého muže, jímž nebyl nikdo jiný než právě Jan z Cimburka a Sehradíc.²⁸ To je dost zajímavá informace. Někteří vladykové z Lilče a Petrovic totiž už v té době zřejmě patřili ke klientele sehradických bratří, a nebyli tudíž rodem Cimburkům rovni.

Zhruba okolo poloviny roku 1438 se půhonné knihy na delší čas odmlčují. I z toho torza zpráv, jež nám dávná minulost zanechala a jež jsme zde mohli uvést, však lze vyčíst, že zvláště Miroslav ze Sehradíc se podobně jako řada dalších příslušníků panského stavu nechával zlákat k loupežím. Motivem takových deliktů nebyla jen ziskuchtivost a snaha o vlastní obohacení, ale zřejmě i potřeba zaměstnat svoji bojovou družinu a uspokojovat její touhu po majetku podílem z lupy. Z uloupené kořisti máme výslovně doloženy jen koně. Koně se ostatně stali i předmětem krádeže zmíněného lapky Čápa. To jen dokládá, jakou vítanou a velmi vyhledávanou kořistí tato zvířata ve středověku byla. Pan Miroslav ovšem neváhal ani sáhnout k přímému násilí. Zvláště, cítil-li se v právu. O tom svědčí věznění Hereše ze Stehelčevsi. Přece jen mu však nesáhl na život. Násilí v tomto případě nebylo samoúčelné a sehradický pán určitě nepatřil k těm, kteří by jej užívali nadbytečně.

Častým terčem přepadů se ve vzpomínané době stávali bohatí obyvatelé markraběcích a královských měst. Nešlo přitom o známky třídního boje, jak to někdy chybně interpretovala marxistická historiografie.²⁹ Měšťan, zvláště kupec vezoucí zboží mimo město, znamenal snadnou kořist. Taky pan Miroslav, jak už bylo poznamenáno na svém místě,

oloupil měšťana Strachotu, obyvatele (Uherského) Hradiště, tedy markraběcího města, které šlechtici leželo nejbliže. Podobné případy ovšem podlamovaly městskou ekonomiku a přispívaly ke zvyšování sociálního napětí. V uvedené době nic nepomohl ani fakt, že páni na druhé straně tato města potřebovali. Zde totiž nacházeli své věřitele (jak dokládá příklad olomouckého měšťana Fogla), když potřebovali půjčit hotové peníze i nakupovali luxusní zboží. A pro jejich poddaná města znamenala nejhodnotnější odbytiště vlastních produktů. Nyní je ale třeba vrátit se ještě naposledy k půhonům, které tato část studie přináší. Na základě toho pouhého torza údajů, jež nám dávná minulost zachovala, lze jen stěží dělat nějaké dalekosáhlé závěry. Přesto je možno konstatovat, že ani samotný pan Miroslav nepatřil k těm šlechticům, které náš znamenitý historik R. Urbánek pro četnost jejich násilných činů kořistnické povahy nazýval „bouřliváci“. Jeho delikty totiž nejspíše zdaleka nedosahovaly svým rozsahem loupežné činnosti řady jeho aristokratických souputníků.³⁰

Otázka hradu Angalwar

Jedním z dlouhodobých otazníků nejen regionálních dějin východní Moravy je lokace hradu, jenž je zmiňován pouze jednou jedenkrát, a to k roku 1432. Pro nás je zvláště důležitý k rozřešení nejasností kolem vzdání se hradu Sehradice a nabytí Brumova. Ale začněme pěkně „ab origine“. Když 1. října 1423 v Budíně král Zikmund udělil Markrabství moravské lénem svému zeti Albrechtu Habsburskému a své dceři Alžbětě, vymínil si do konce života užívání hradů Brumov a Světlov. Tento akt stvrdil ještě o tři dny později dvěma listinami.³¹ V roce 1426 pak Zikmund daroval uvedené hrady a k Brumovu příslušnou fortifikaci Pulčiny (*Pluczyna*) své manželce Barboře Celjské.³² Právě Barbora vydala listinu, která nás mimořádně zajímá. Tímto dokumentem panovnice zastavila hrady Vršatec a Budatín svému kastelánu na hradech „*Brwmow et Angalwar vocatorum in terra Morauie*“ Pankráci z Liptova (*de Liphouia*) jako náhradu za celkovou částku 1 972 zlatých dlužného žoldu.³³ Významný slovenský historik B. Varsik vyslovil názor, že se v případě Angalwaru jedná o hrad Světlov. Ve svém úsudku vyšel nejspíše z místopisu L. Hosáka, kde se uvádí, že po královně Barboře držel hrad Světlov až do roku 1449 Pankrác ze Sv. Mikuláše (totožný s Pankrácem z Liptova).³⁴ Zkusme tedy zapátrat stručně v pramenech a ověřit si držitele světlovské fortifikace. Po královně Barboře snad pevnost ve třicátých letech 15. století nějaký čas držel kníže Fridrich Ruský z Ostroga.³⁵ Nejpozději od roku 1436 už na hradě vládl Jan ze Světlova. Jediný bližší údaj, který o něm máme, je ten, že byl syn Jarušův. I tento údaj nám však stačí, abychom vyloučili panující názor, že se jednalo o bratra Pankráce ze Sv. Mikuláše rovněž jménem Jan. Otec obou bratrů Jana i Pankráce z Liptova se totiž nejspíše jmenoval Mikuláš, rozhodně však ne Jaroslav či podobně.³⁶

Co ještě o Světlovu víme, je skutečnost, že se zde v květnu 1439 objevuje čeledí pana Mikuláše, která odtud činila loupeživé nájezdy na zboží holičské, patřící Kašparu Šlikovi, a na majetky dalších služebníků a bezprostředních poddaných krále Albrechta Habsburského. S Pankrácem ze Sv. Mikuláše, který si spolu s moravským šlechticem Bočkem Puklicí z Pozořic rovněž počínal na moravském pomezí nepřátelsky, udržovali tito nájezdníci mír. Dokonce údajně konali denně jarmark na louce před hradem Branč, na kterém v té době už zřejmě Pankrác ze Sv. Mikuláše vládl. Tržili s tím, co v Rakousích a Uhrách naloupili.³⁷ Už vzpomínaný historik R. Urbánek se domníval, že panem Mikulášem je míněn buď Mikuláš z Bítova na Šaumberce, nebo Mikuláš z Moravan. Nabízíme však ještě třetí hypotézu: mohlo jít i o Poláky, vyslané na pomoc straně Hynce Ptáčka z Pirkštejna, která odmítala Albrechta II. Habsburského jako českého krále a na královský trůn prosazovala polského prince Kazimíra Jagellonského. Blíže neznámý Mikuláš tak mohl být totožný s polským pánem téhož

jména, který zároveň rozkazoval na hradě Hričov. Ještě v srpnu téhož roku zabránil uvedení zemanské rodiny z Necpál do držení jmenované fortifikace. Tato varianta by vysvětlovala i následné zášti, které Jan ze Světlova směřoval právě proti straně pana Ptáčka. Udanou nevoli i další vzájemná protivenství pak usmiřovali 11. srpna 1440 zástupci moravských stavů ve (Velkém) Meziříčí.³⁸ Po bližší neznámém Janovi máme na Světlově doloženého Čenka z Mošnova a teprve od něj jej získal Pankrác ze Sv. Mikuláše a Branče.³⁹

Je zřejmé, že sledování držitelů hradu Světlov nás k lokaci hradu Angalwar nepřivedlo. A nepřivede nás k němu ani název užívaný pro Světlov v soudobých listinách uherské provenience. Tady je uváděn jako „Zwethlo“.⁴⁰ Zkusme se proto nyní zabývat významem ze dvou podstatných jmen složeného pojmenování Angalwar. Výraz „vár“ znamená v maďarštině „hrad“. Slovo „angal“ neznamená v maďarštině nic. Zato „angyal“ se překládá jako „anděl“. Se vsunutím písmena „y“ tedy můžeme název volně přeložit jako „Andělský hrad“. Zkusme tedy v blízkosti Brumova, který je nesporný, hledat hrad se stejným nebo podobným významem pojmenování. Najdeme jedinou fortifikaci, která se svým německým názvem „Engelsberg – Andělská hora, Andělský vrch“ blížila uvedenému významu. Jedná se o Sehradice. Jak z předešlé kapitoly víme, tento hrad v první půli dvacátých let 15. století náležel bratřím Janu Balšanovi a Miroslavu z Cimburka. Je více než pravděpodobné, že i oni po vzoru svých příbuzných přijali kalich a stali se utrkvisty. Potom by nebylo nic divného, kdyby jim lenní hrad Sehradice byl násilně odňat. Výslovně pak o obou Cimburcích čteme až 4. března 1434, kdy v Brně připojili svoji pečť pod landfrýd ukončující husitské války na Moravě. Jeden z bodů tohoto dokumentu zní: „*Item ktožby kolvěk, buď pán nebo zemenín anebo jiný v zemi moravské, ješto by se v cizí zámký, lidi anebo zboží holdováním anebo jiným obyčejem uvázal, ten má těch bez prodlení postúpiti tomu anebo těm, buďte duchovní anebo svěští, kterým spravedlivě příslušejí.*“ Oba bratři jsou v landfrýdní listině psáni „z Cimburka a z Sehradice“. To nám sice ještě stoprocentně nezaručuje, že sehradický hrad skutečně drželi, ale minimálně se považovali za jeho právoplatné majitele. A jako takovým měl být hrad Sehradice, byl-li v cizích rukou, na základě uvedeného ustanovení vydán nazpět. V této souvislosti bude také vhodné zmínit, že ve stejném roce zastihují prameny vzpomínaného Pankráce z Liptova (alias Sv. Mikuláše) jako hejtmana hradu Blatnica v Turci.⁴¹

Roku 1436 je v manských deskách jako svědek zapsán Jan ze Sehradice. Že však nebylo s majetkovými právy vše v pořádku, dokládá skutečnost, že o rok později, 10. července 1437, se ke Slavičinu připověděl příbuzný Jana Balšana a Miroslava Jan Tovačovský z Cimburka. Od té doby je taky v manských deskách vyznačován Slavičín odděleně od hradu Sehradice. V tomtéž roce Jan a Miroslav, bratři vlastní ze Sehradice, spolu s dalšími jistci za zemřelého Ctibora z Cimburka, odjinud z Jičina, na místě nebožtíkově vložili Vilému Puklicemu z Pozořic sedm vesnic na severovýchodní Moravě do zemských desk. Namísto stejného zemřelého tato skupina nechala zaknihovat do zemských desk tři vesnice od hradu Křídlo s příslušenstvím – Brusné, Chomýž a Chlumečné – bratřím Herbortu a Leonardu z Počenic.⁴² Odtud nejspíše pramenil spor Cimburků s Janem z Počenic, o němž jsme se zmínili výše.

V roce 1438 složil pan Miroslav, odjinud ze Slavičina, lenní slib za Sehradice. O rok později je v manských deskách zaznamenán Jan Balšan z Cimburka *alias de Slawiczin*. A konečně počátkem února došlo ke vkladu sehradického léna Petru z Nebojse.⁴³ O tomto vkladu již byla v naší studii řeč. Povšimněme si však bližší nabyvatele majetku Petra, který se psal podle majetku v Prešpurské (Bratislavské) stolici. V regionální literatuře se můžeme dočíst, že byl ve službách Pankráce ze Sv. Mikuláše. V tomto postavení jej však máme doloženého až k roku 1444, kdy se ho jako velitele Pankrácova doprovodu a svatomikulášského hradního hejtmana na dubnovém sněmu v Budíně zmocnila uherská šlechta, rozhněvaná na Pankráce, který zejména v Horních Uhrách páchal značné násilí a škody. Patrně pak skončil

jako většina z Pankrácovy suity, která byla povražděna, neboť další zprávy o něm mizí.⁴⁴ Přenesme se však o necelých deset let nazpět. Tehdy zastihujeme Petra z Nebojse ve službách samotného císaře Zikmunda. Z roku 1435 nám dochází zajímavé svědectví nitranské kapituly. Ve stejném roce totiž nechal císař Zikmund vydat dvě listiny. Z první vyrozumíváme, že panovník Petrovi směnil jeho část Nebojse za Liborču (dnes Luborča), vesničku ležící v Trenčínské stolici při ústí Vláry do Váhu, s dvorem a se vším příslušenstvím. O této směně se pak ještě 11. března 1439 zmínila ve své listině Zikmundova dcera královna Alžběta. Druhou listinou Zikmund zastavil Petrovi několik drobných majetků v Prešpurské (Bratislavské) stolici. V dokumentu není mezi svědky uveden ani Pankrác, ani nikdo z jeho kompliců.⁴⁵ Zároveň nás nutně musí napadnout otázka, proč slovenský zeman směnil majetek v úrodné nížině, navíc nedaleko nově získaného zboží, za vísku v hornaté oblasti a těsné blízkosti Moravy. To bezpochyby muselo mít závažný důvod (nárokování Sehradice?).

Už na moravském zemském sněmu v lednu roku 1440, tudíž předcházejícímu vklad do manských desk, Petr Nebojsa užíval predikátu „z *Sehradice*“. To samo o sobě není až tak podivné, neboť zápisy lén i alodů do desk obecně děly se až dodatečně po nabytí k pojištění získaného majetku. Čeho se však již rovněž nedopátráme, je odpověď na otázku, zda později majetky turčanského kláštera směnil Pankrác za Sehradice samotnému Petrovi, nebo jeho synu Mikuláši.⁴⁶ Není to však jediný nezodpovězený problém této pasáže. Z uvedené faktografie rovněž vyplývá, že asi nikdy nebude možno moravský hrad označený jako Angalwar spolehlivě lokalizovat. Rozhodně však není možné jej automaticky ztotožňovat se Světlovem. Minimálně stejně blízko, ne-li ještě blíže, k němu měl hrad Sehradice.

Vrchol moci za pana Bernarda

Jak již bylo vzpomenuáno výše, Bernard (v pramenech psán jako *Bernhart*, *Berenhardus*) z Cimburka a Brumova se ponejprv připomíná v manských deskách biskupství olomouckého, kde je zaznamenána jeho přípověď v Brně dne 15. prosince 1445 ke Slavičinu. O tom, jak získal do zástavy významný hrad Brumov s rozsáhlou doménou a dvěma menšími hrady (Bánov a Pulčiny), se můžeme jenom dohadovat. Nejspíše tuto strategicky důležitou pevnost nabyl ve službách Albrechta II. Habsburského, nebo jeho ženy Alžběty. Habsburk totiž přiměl svou tchýni Barboru Celjskou, která se spolu se stranou Hynce Ptáčka z Pirkštejna stavěla proti jeho nárokům na český a uherský trůn, aby mu postoupila své hrady, zřejmě nejen v Uhrách. Tyto fortifikace i s příslušnými obcemi pak o více než rok později připsal své ženě Alžbětě.⁴⁷ Zajímavé je, že T. Pešina ke straně Ptáčkově, která prosazovala kandidaturu Jagellonskou, a tudíž Albrechtovi nepřátelské počítá i pány z Cimburka. Což je nepravděpodobné již vzhledem k tomu, že Albrecht ve funkci moravského zemského hejtmana potvrdil Jana Tovačovského z Cimburka. Nemáme ani náznaky o tom, že by slavičínští Cimburkové nějak nepřátelsky vystupovali vůči vzpomínanému Habsburkovi. Naopak je Jan Balšán v jednom zápisu uveden jako posel k zemským deskám s vůlí a souhlasem markraběte Abrechta.⁴⁸

Brumovská doména byla opravdu mimořádným ziskem. Kromě Brumova a dvou menších hradů, o nichž již byla řeč, se na jejím území nalézalo město (Valašské) Klobouky, městečko Brumov a okolo třiceti vesnic. Ze sehradického léna, které se s ní naprosto nemohlo měřit, Cimburkům navíc zůstal nejlukrativnější majetek – městečko Slavičín. K tomu se na území brumovského dominia nacházely tvrze a dvory šlechtických i nešlechtických manů, které držba dílu půdy zavazovala k vojenské a jiné službě. Z nich se rekrutovala silná bojová družina, která brumovskému pánu zjednávala patřičný respekt. Hrad Brumov brzy našel svého jediného pána právě v Bernardovi. Jeho otec Jan Balšán byl totiž naposledy zaznamenán v roce 1446

jako posel k zemským deskám. Poté o něm zprávy umlkají. V roce 1448 se již výslovně připomíná jako nebožtík.⁴⁹ Patrně nedlouho po smrti svého bratra se Miroslav z hrádku Pulčiny, který do té doby byl jeho hlavním sídlem, přestěhoval do Slavičina.⁵⁰

Sám Bernard ze svého sídla konal výpravy nejen do Moravy, ale i do sousedních zemí. Vedle již zmíněných leníků do jeho bojové družiny zřejmě patřili i Jan Pečeně z Kašavy a Jan z Ořechového.⁵¹ Dne 25. listopadu 1447 Bernard žaloval samotného zemského hejtmána Jana Tovačovského, který mu dlužil 93 kop grošů. A nebylo to naposled, kdy moravského zemského hejtmána pohnal před soud. Dne 9. prosince téhož roku obvinil Jana Tovačovského, že ten nesplnil svůj slib, v důsledku čehož pak známý bouřlivák Václav Sudlice způsobil Bernardovi veliké škody.⁵²

Vzápětí se však Bernard sám ocitl na lavici obžalovaných. I on obdržel několik pŕuhonů k zemskému soudu. Následujícího roku pak kupříkladu žalovala Anna z Knihnic jak Bernarda, tak i pana Miroslava, že si u nich na Brumově uložila palné zbraně a munici, a to jí vydat nechtěli.⁵³

Mnohem více o sebevědomí brumovského pána však vypovídá pŕuhon, který na místě uherských šlechticů podal zemský hejtmán Jan Tovačovský z Cimburka. Dne 2. prosince 1447 obvinil Bernarda, že jeho družina pobrala nejen jemu, ale i lidem uherských pánů Fryštackého, Pavla z Beckova a Rozgoně ryby, koně a jiné věci. Díl loupeže pak Bernard vrátil a část si ponechal.⁵⁴ Je to poprvé, co se dozvídáme o kontroverzi brumovského pána s Uhry. Oloupenými však taky nebyli ledasjací páni, ale skuteční magnáti. Pod označením pana Fryštackého (Fryšták = dnešní Hlohovec) zjišťujeme Mikuláše z Ujlaku, vévodu sedmihradského,⁵⁵ Pavel z Beckova nebyl nikdo jiný než Pavol Bánffy z Dolní Lindvy, spojenec samotného uherského gubernátora Jana Hunyadyho. Rozgoněm byl nejspíše míněn Juraj z Rozgoně, zvolený generálním uherským sněmem roku 1445 mezi sedm nejvyšších zemských hejtmánů, jež měli za nepřítomnosti krále spravovat Uhry.⁵⁶ Postavení oloupených jen dokládá Bernardovu troufalost. Zároveň s Bernardem obvinil moravský zemský hejtmán z okradení pana Fryštackého i jeho komplice Valentýna z Majetína. Oba, jak Bernard, tak Valentýn, uzavřeli celou záležitost smírně, neboť je k pŕuhonům připsán „*Poklid*“.

Dne 5. března 1452 se ve Vídni ke smlouvě stavů uherských a rakouských, ustanovující zasadit se o vydání krále Ladislava Pohrobka z moci jeho poručníka císaře Fridricha III., připojil i uherský gubernátor Jan Hunyady.⁵⁷ Když však na počátku srpna roku 1452 začala v Rakousích již zjevná válka proti císaři, Hunyady svému závazku nedostál.⁵⁸ Naproti tomu shromáždil čelné magnáty uherské a vyrazil do Horní země, aby se naposledy vojensky pokusil pokořit nezávislého Jana Jiskru z Brandýsa. Už ve druhé polovině července údajně dobyl tři Jiskrovy pevnosti a očekával, že se mu nejvyšší hejtmán Pohrobkův podrobí. Jiskra namísto toho sháněl vojenskou pomoc dokonce až na Moravě. Hunyadymu došlo, že jeho protivník hraje o čas a oblehl město Kremnica, které vždy věrně stálo na straně slavného českého vojevůdce.

Zdá se, že Jan Jiskra už byl připraven, neboť neuvěřitelně rychle svému městu přispěchal na pomoc. K boji však nedošlo. Jan Hunyady zřejmě nechtěl riskovat porážku, když moc jeho významnějšího rivala, Oldřicha Celjského, byla na vzestupu. Proto přijal zprostředkování Rajnolda z Rozgoně, jehož zásluhou byla již 24. srpna 1452 uzavřena mírová dohoda. Obsah dokumentu do značné míry odrážel předchozí mírovou smlouvu z Mezökövesdu (1450) a Jiskrovi zaručoval značné výhody. Hlavním výdobytkem se stalo ujednání, že Jiskra má mít ve své moci všechna královská města a městečka jako i zeměpanské fortifikace, jak na Dolní, tak i na Horní zemi ležící, též s hradem Dobrá Niva i s jeho důchody. Již před chystaným střetnutím Jiskrovo vojsko u Kremnice posílily i oddíly Bernarda z Cimburka. Pravděpodobnější však je, že se jednalo o současníka brumovského pána, Bernarda z Cimburka a Šumperka, sídlícího na Nových Hradech.⁵⁹

Nedlouho nato se ovšem Bernard Brumovský bezpečně do Uher chystal. Nikoliv však na pomoc Jiskrovi. Jeho zájem se soustředil na vinohrady u Bratislavy. Dne 22. září 1452 psal Ladislav Hunyady, starší syn uherského gubernátora, že se Čapek, Bernard z Brumova, Matouš Kurovský, Vaněk a další Moravané společně chystají jak s pěšími, tak i jízdými způsobu vojenského přijít k nim sbírat víno, pokud se týmž na odpor nepostaví. Zpráva nám poprvé výslovně zachycuje dva nerozdílné druhy – Bernarda Brumovského a Matouše ze Šternberka a Kurovic⁶⁰ – pospolu. Taky skutečnost, že se na výpravu chystal Jan Čapek ze Sán, dává tušit, že mezi „dalšími Moravany“ bychom našli jeho blízkého přítele Jana z Messenpeku a Rožnova.⁶¹ Je možné, že Bernardovi a jeho druhům dal k těmto vinobraním právo sám Jan Jiskra coby uznaný nejvyšší hejtman královských měst, mnohem pravděpodobnější však bude, že právo postihovat škody za skutečné i domnělé služby králi na jeho poddaných, jak bylo bohužel v té době obvyklé, si přivlastnili sami.

Že měl brumovský pán vůči Ladislavu Pohrobkovi určité pohledávky, o tom svědčí loupeživý vpád jeho lidí a snad i Bernarda samotného do Rakous. Někteří z jeho leníků a panošů tam však byli lapeni a dáni do vězení ve Vídni. Šlo o Jana Popovského, Mikuláše Šomrovského a jeho bratra, Buzka z Vlachovic, Hynka z Janovic, Ondráše Slavického, Alše z Bylnice, Jana z Petrůvky (a Lilče) a Ondřeje z Bojkovic. Jakmile tito byli propuštěni na svobodu, ihned (2. prosince 1453) vypověděli nepřátelství králi Ladislavu i městu Vídni.⁶² Přesto se Bernard z Cimburka dočkal. Roku 1454 mu král Ladislav Pohrobek zapsal hrady Brumov a Pulčiny jako doživotní zástavu za celkovou dlužní sumu 1600 kop grošů.⁶³

Na nátlak Hunyadyho a jeho přívrženců zbavil na počátku roku 1453 král Ladislav Pohrobek Jana Jiskru postavení svého nejvyššího hejtmana v Uhrách. Ten opustil království a našel místo na Pohrobkově dvoře. Avšak čeští správci hradů v Horních Uhrách, a především bojová bratrstva čili bratřici, v zemi nadále zůstali. Zejména zásluhou Petra Aksamita z Kosova a Plavče a jeho aplikací českého biblismu byli tito žoldněři zorganizováni do rot a oddílů pod jednotlivými hejtmany a rotmistry, jež vedle Čechů tvořili i Slováci, Poláci a Rusíni.⁶⁴ S těmito rotami udržovali Bernard z Cimburka a Matouš Lukovský ze Šternberka zřejmě velmi přátelské styky. Když někdy roku 1463 nebo na počátku roku 1464 (tedy už po Bernardově smrti) získal Matouš ze Šternberka do držení hrad Světlov,⁶⁵ pod záminkou dání do zástavy jej propůjčil bratrské rotě.⁶⁶ Loupeživá činnost těchto bratříků v Uhrách pak dokonce přiměla krále Matyáše Korvína, aby v roce 1465 napsal výhrušný list „jakýmiś“ moravským šlechticům – král zjevně nevěděl, kdo hradem vládne –, pokud odtud nevykáží ty, kteří jsou *fratres* nazýváni a nenapraví křivdy spáchané jeho poddaným světlovskou rotou. Někdy v šedesátých letech 15. století rovněž Matouš ze Šternberka a Lukova písemně ujistil bratry Franka a Štefana Očkaye bezpečím od sebe i od bratří až do lhůty šesti nedělí. Listina zřetelně dokládá, jakému respektu se tento pán mezi bratříky těšil.⁶⁷

Samotný Bernard z Cimburka se v roce 1456 opět připověděl k městečku Slavičinu. Významnější událostí však bylo záští, které roku 1457 propuklo vůči hornoslezským knížatům: Bolkovi Opolskému, Konrádu Kozelskému, Mikuláši Opolskému, Hanuši Ratibořskému a Janu Opavskému. Proti uvedeným vévodům se z nám neznámé příčiny postavila východomoravská kotérie, složená z Matouše ze Šternberka a Lukova, Bernarda z Cimburka a Brumova, Jindřicha z Dubé a na Světlově, Jana z Messenpeku a Rožnova, Jana z Mošnova a Týnce, Jana a Beneše bratří z Heršic a Kelče, Vaňka z Bařic a Kurovic, Beneše z Hustopečí a Dobešovského z Dobešova. Vzpomínaná knížata se obrátila na moravského zemského hejtmana Jana Tovačovského z Cimburka, aby ve vzájemných přích a nesnázích vynesl konečný rozsudek. O to, což bylo mezi nimi a Dobešovským, mělo být zvláště vypovězeno nejen Cimburkem, ale i panošem Janem Mukařem z Kokor.⁶⁸ Sama listina vydávající svě-

dectví o uvedeném jednání je pro nás velmi důležitá tím, že nám vyjmenovává Bernardovy a Matoušovy komplice.

Ve stejném roce, kdy došlo k ukončení nastíněného konfliktu, v Praze nečekaně zemřel mladý král Ladislav Pohrobek. Jiřík z Poděbrad osvobodil jeho zajatce a syna již zemřelého Hunyadyho Matyáše Korvína a přispěl k jeho zvolení uherským králem. Když Jiřík vyprovázel novopeceného krále z Čech, zastavil se ve Strážnici, aby s ním uzavřel přátelské smlouvy. Mezi těmi, kdo ke zmíněným dokumentům z české strany přivěsili své pečeti, nacházíme též Matouše ze Šternberka a Lukova i Bernarda z Cimburka a Brumova. Svou pečeť dokonce připojil i někdejší zhoubce Moravy Ješek Svojanovský z Boskovic. Kdo se ale s překvapením neúčastnil strážnických jednání, byl první muž Moravy Jan Tovačovský z Cimburka. Z toho můžeme vydedukovat, že napětí mezi Jiříkem a moravským zemským hejtmanem, které vzpomíná R. Urbánek, stále ještě nebylo odklizeno.⁶⁹ Zároveň lze z toho usuzovat, že Bernard Brumovský vystupoval politicky nezávisle na svém mocném příbuzném.

O tom, jak se východomoravský spolek postavil ke snahám Jana Jiskry z Brandýsa a uherské opozice svrhnout Matyáše Korvína z trůnu a nastolit na něj nejprve polského krále Kazimíra a poté císaře Fridricha III., prameny téměř mlčí.⁷⁰ Teprve z 2. února 1460 se dochovalo znění stížného listu králi Jiříkovi do Olomouce, který mu zaslali vyslanci Matyáše Korvína – Albrecht, biskup veszprémský a Jan z Rozgoně. Právě v moravském městě se mělo konat jednání Korvínových zplnomocněnců se zástupci císaře, týkající se nároků na uherský trůn. Aktérem a patronem celého jednání byl samotný český král. Biskup Albrecht a Rozgoň ve svém psaní naléhavě žádali krále o zajištění bezpečné cesty na Moravu, neboť prý Matouš z Cimburka(!) se svými komplici, a pomocí Bernarda z Brumova, vyhlásili uherskému králi jako i celým Uhrám válku. Už z chybného predikátu Matouše ze Šternberka lze usuzovat, jak výraznou roli v udaném konfliktu sehrával Cimburk. Podle T. Pešiny způsobilo celou bouři na moravsko-uherském pomezí zajetí a uvržení do těžkého žaláře Matoušova familiáře Slavíkovce Šebestiánem Rozgoněm, toho času hejtmanem horní části Uher (*capitaneus partium superiorum*). Tato hořká událost mohla souviset s neuzavřeným sporem, který vedl pan Matouš za odškodnění služeb, jež údajně poskytl uherské koruně. V reakci na prosebnou žádost Korvínových vyslanců jim Jiřík z Poděbrad okamžitě poslal vstříc svého maršálka Bořitu z Martinic s jízdním oddílem a přísným zákazem všeho nepřátelství východomoravským spojencům v čele s Matoušem ze Šternberka a Bernardem Brumovským. Tak se oba Uhři dostali v pořádku do Olomouce, ale jejich osmidenní jednání se zástupci císaře zůstalo bezvýsledné. Smlouveno bylo jen další rokování do Prahy.⁷¹

Když východomoravští *complices* vyhlásili válku Uhrám, nemohli od hlavního oponenta uherského krále Matyáše – císaře Fridricha III. – čekat žádnou pomoc. Ten totiž uzavřel Poděbradovým prostřednictvím ještě v červnu roku 1459 s Korvínem roční příměří. A reakce ze strany českého krále prokázala, že se snažil vyvarovat i pouhého stínu podezření, že by mohl stát za akcí svých poddaných. Zvláště když se ukazovalo, že sám papež je mladému Hunyadovci nakloněn. Bernard Brumovský s Matoušem však ve svém konfliktu nemohli spoléhat ani na pomoc z jiných stran. Jan Jiskra, zklamaný nezájmem polského krále Kazimíra IV. angažovat se v Uhrách, vyjednával prostřednictvím Pavla Bakoše se samotným Matyášem o smíru. Se západoslovenskými bratříky s centrem ve Velkých Kostolanech zase dojednal údajně prostřednictvím bývalých bratrských velitelů Jana Keřského, Gašpara ze Slopné a Ladislava z Drieňové příměří samotný sedmihradský vévoda Šebestián Rozgoň a jeho hejtmani. To bylo uzavřeno už 13. ledna 1460 a jeho trvání sahalo do 24. června 1460, tedy stejného data, kdy mělo vypršet i příměří mezi císařem a uherským panovníkem.⁷² Z nastíněné situace je tudíž zřejmé, že Matouš ze Šternberka a Bernard nemohli odnikud čekat významnější pomoc. O to více vyznívá jejich vyhlášení (*odpověď*) války uherskému

panovníkovi a jeho zemi jako výraz značného sebevědomí. Oba jmenovaní si skutečně počínali na moravsko-uherském pomezí jako nekorunovaní vládcové. Jistou měrou opravňovali charakteristiku svého současníka papeže Pia II. o Moravě jako o zemi s lidem divokým, do níž příchody obsadili lupiči a kudy prý průchod je možný jen s lidem mocným a dobře vyzbrojeným.⁷³

Ještě téhož roku (1460) slyšíme o Bernardovi z Cimburka znovu. V prosinci téhož roku žaloval Jan Tovačovský, již zbavený své funkce zemského hejtmána, Matouše ze Šternberka i Jana z Messenpeku a Rožnova, že mu propadli tisíc hřiven grošů, neboť se zaručili za to, že pan Bernard dodrží smlouvy a rozkázání jeho – Tovačovského –, což se nestalo. Bohužel se už nikdy nedovíme, jakého incidentu se celá záležitost týkala. Ještě téhož času žalovali také opat a konvent kláštera ve Vizovicích přímo Bernarda z Brumova, že jim drží ves Drnovice, nemaje k tomu práva. Zároveň pohnali i jeho strýce Miroslava, že jim bezprávně drží ves Slopná. Z pozdějších zpráv pak vyrozumíváme, že neoprávněně držené vesnice klášteru patrně navrátil až příbuzný a dědic obou Cimburků Jan Jičínský, když od krále Jiřího obdržel klášterství do zástavy.⁷⁴

V roce 1461 čteme o Bernardovi z Cimburka naposledy. Tehdy brumovský pán prostřednictvím olomouckého biskupa Tase odstoupil v Uherském Brodě městečko Slavičín svému strýci Miroslavovi z Cimburka a Brumova. Pan Miroslav tamtéž obratem složil manský slib. Bernard nejspíše nedlouho nato zemřel. Ani Miroslav nedržel zděděný majetek dlouho. Už 27. června 1462 přijal na spolek na všechna svá zboží Jana Jičínského z Cimburka, vnuka svého bratrance Předbora. Miroslava z Cimburka a ze Slavičina pak ještě roku 1463 pohnal Dobeš Kužel ze Žeravic, že mu slíbil za správu Prosinek (zaniklá ves), a to neučinil. Dne 29. července téhož roku pan Miroslav zápisem do manských desk nechal pojistit zdědění lenního Slavičina opět Janu Jičínskému. Poté se i Miroslav z Cimburka vytrácí z dějin.⁷⁵ Nebyl ovšem ani on posledním ze slavičinské větve Cimburků. Jak dokládá žaloba olomouckého měšťana Stanislava Cvilinga, pana Miroslava přežily děti Bernarda z Cimburka a jeho manželky Kateřiny z Doubravice. Mluví se o nich v půhonu ze 4. srpna 1464. Zřejmě se však ani jedno z nich nedožilo dospělého věku, neboť i o nich další prameny mlčí.⁷⁶

Obecné závěry

Poslední oddíl této studie staví před historika velice nelehký úkol. Sumarizovat a zobecnit poznatky z téměř stoleté působnosti slavičinské větve pánů z Cimburka. Celá tíže udané problematiky spočívá v tristním stavu pramenné základny. Nejdůležitější pramenný zdroj – brumovský vrchnostenský archiv – byl roku 1894 převezen do Vídně, kde beze stopy zmizel. Hned nato došlo k odprodeji slavičinského lenního archivu židům k makulatuře.⁷⁷ Při sledování zmíněné linie Cimburků jsme tak odkázáni ponejvíce na majetkové zápisy desk – zemských, manských i královských. Z těchto záznamů i okolností, za nichž byly pořízeny, lze vyvodit jeden prvopočáteční závěr. Všechny tři sledované generace rodové větve ještě plně náležely středověku. Byli to skuteční *bellatores*. Půdu, největší to bohatství středověkých lidí, žijících z naturálního hospodářství a základ moci, totiž získávali odměnou svých válečných služeb. Rovněž stavební úpravy svých sídel podřizovali obranné a strategické funkci.⁷⁸

Pozemková držba, respektive její rozsah, zakládala ve středověku společenské postavení člověka. „Mám své léno, slyš světe, mám své léno,“ vítězně zvolal Walter von der Vogelweide. A v tom radostném výkřiku básníkově se zračí všechna pýcha středověkého člověka vládnoucího půdou, neboť právě ta jej nezadržitelně pozdvihovala mezi privilegované vrstvy.⁷⁹ Neexistovala sice přesná hranice, která by od sebe dělila příslušníky nižší a vyšší šlechty podle výčtu pozemkového majetku, přesto držba skutečného hradu s městysem a větším

množstvím vesnic umožňovala ještě v předhusitském období nabyvateli posunout se bez zásadnějších výhrad mezi panstvo. Opak zase mohl být příčinou společenského propadu.⁸⁰ I z toho vidíme, jakou důležitost měl pro Aleše (Albrechta) z Cimburka zisk Sehradíc. Na to, jak on a jeho synové jejich držbou posílili svoji pozici v moravské zemské obci, naprosto neměla vliv ani skutečnost, že se jednalo o léno biskupství olomouckého. Leníci sice mívali vůči svým lenním pánům (seniorům) více povinností než vlastníci alodních statků vůči zeměpánovi a jejich dědické právo bylo více omezeno, ale nezpochybnitelně vládli svým poddaným, lenní majetky fakticky drželi a pobírali z nich veškeré plynoucí užitky. Pokládat tudíž biskupská léna za církevní majetek by bylo pochybené. A podobně tomu bylo s majetky zastavenými. Zástavní držitelé měli zastavené zboží často v rukou dosti dlouho (někdy až do alodizace) a stejně jako leníci z něho pobírali veškeré příjmy. Dokonce bývali ze zástav poháněni k zemskému soudu. Plnohodnotné zakotvení slavičínských Cimburků v rodícím se panském stavu Markrabství moravského přesvědčivě dokládá jejich účast mezi pány, pečeticími landfrýdy v roce 1396, 1412, 1421, zasednutí Miroslava z Cimburka a Sehradíc s dalšími pány na zemském soudu v roce 1418 a 1437, což obojí bylo již v této práci zmíněno. Avšak nejprůkaznějším svědectvím dokonalého panství slavičínských Cimburků, ať už jako držitelů léna nebo zástavy, jsou zaznamenání Jana Balšana jako posla k zemským deskám. Posly deskových vkladů mohli být jen nezpochybnitelní příslušníci panského stavu.

Mladí šlechtici (*iuvenes*) obecně, tedy nejen Cimburkové, usilovali o zcela konkrétní cíle osobního zabezpečení a společenské prestiže. V tom se ostatně nijak nelišili od současné mladé generace. Renomovaní medievisté Georges Duby a Franco Cardini upozornili, že za kamuflovanou zástěnou vznešené lásky (*fin amor*), o níž tak učeně pojednávají spisy vzniklé ve 12. a 13. století, se skrývá naléhavá touha po bezpečném domově a společenském uplatnění. Krásná, chladná a nedostupná feudální paní byla pouze metaforou mnohem přístupnější dědičky panství, jejíž ruku může rytíř získat, prokáže-li odvahu a udatnost. Druhým způsobem, jak získat majetek, a tedy optimálním cílem byl výhodný sňatek, pokud možno se ženou výše postavenou.⁸¹ To platilo i po celý zbytek středověku. Například paní z Kravař se sňatkovým přízněním s Rožmberky, pány z Lipé a zejména moravskými Šternberky ve 14. století vyšvihli na špici zemské šlechty.⁸² Taky u rodových soupeřníků Slavičínských zaznamenáváme společensky výhodná manželská spojení. Pozdější zemský hejtman Jan Tovačovský z Cimburka pojal za choť Žofku z Kunštátu a Skal z mocné moravské rodiny a jeho příbuzný Jan Jičínský z Cimburka dokonce získal ruku Kateřiny z rodu opavských vévodů.⁸³ Je tudíž nesmírně zarážející naprosto protichůdný výběr manželek Janem Balšanem i jeho synem Bernardem. Jak už stojí v této práci uvedeno, Janova žena Kateřina Mošna z Lilče totiž pocházela z chudého rodu drobné šlechty, jehož někteří příslušníci dokonce sloužili v Cimburkově družině jako jeho *homines*. Jednalo se tudíž o velice sociálně nerovný sňatek, jenž ženichovi nemohl přinést žádné společenské výhody a majetek – právě naopak. Oprávněně bychom tedy čekali, že syn toto otcovo sociální „klopýtnutí“ napraví. Pan Bernard pojal za manželku Kateřinu z Doubravice. Rod Doubravků se vyšvihl mezi vyšší šlechtu počátkem 15. století. Dlouho však na rozdíl od Cimburků nepožíval dokonalého panství. Roku 1479 byl sice potvrzen v panském stavu, až do třetího pokolení se však jeho příslušníci na sněmech a zemských soudech neměli třít nad staré rody, nýbrž sedávat pod nimi. Výmluvná je rovněž skutečnost, že druhým manželem zmíněné Kateřiny se stal Jakub ze Šarov, tedy drobný šlechtic.⁸⁴

Nadepsané řádky nutně vznášejí otázku, co bylo příčinou tak výrazného vybočení z konstantně uplatňované soudobé praxe. Sňatkové aliance mezi rodinami ve středověku sjednávali otcové nebo jejich nejstarší příslušníci. Na nich ležela zodpovědnost za vzájemnou výhodnost zamýšleného spojení a jejich rozhodnutí bylo závazné. U obou Cimburků je však

zřejmě důležitá skutečnost. V době uzavírání sňatku již otec Jana Balšana Aleš nebyl naživu, u Bernarda je to přinejmenším silně pravděpodobné. Rozhodnutí, koho si vzít, tedy záviselo především na nich a na rodinách jejich vyvolených. Zda se pohnutkou při výběru protějšků staly fyzická krása a charakterové vlastnosti však pro mlčení soudobých zpráv pochopitelně nelze říci. Jedné věci je ale třeba si povšimnout. Obě Kateřiny pocházely z rodů od počátku se důsledně přidržujících kalicha. Strýc Kateřiny Mošny, Oldřich Skála z Lilče, pobývající v Kostnici během známého koncilu, již v květnu roku 1415 spolu s některými dalšími šlechtici několikrát protestoval proti věznění Jana Husa. Ani to mu však nezabránilo následně vstoupit do služeb krále Zikmunda. Jimram a Zbyněk z Doubravice zase pečetili stížné listy proti Husovu upálení v září téhož roku. Zároveň se spolu s dalšími pány strany podobojí zavázali ke společné ochraně svobodného hlásání slova Božího (bible) a jeho šířitelů.⁸⁵ Je tedy možné, že i upřímné lpění na sdílené víře mohlo oběma šlechtičkám přivábit pozornost nápadníků.

Vliv panských rodů však nebyl dán jen jejich urozeností a rozsáhlostí majetků, ale i vojenskou mocí. Slavičínští Cimburkové v první řadě zůstávali bojovníky. Aby mohli hájit své zájmy mečem, museli si vydržovat bojovou družinu. Schopnost zformovat pod svou korouhví oddíl ozbrojenců jim zjednávala respekt dokonce i u samotných panovníků. Náš největší současný odborník na danou problematiku, František Hoffmann, rozdělil bojové družiny na čtyři typy. Na Sehradících se patrně uplatňovala družina jako stálá hradní posádka. Podle Hoffmanna ji mohlo tvořit v průměru dvacet až třicet mužů. Ovšem v případě válečných a kořistnických akcí se k tomuto jádru přidávali i fojtové a někteří poddaní ze vsí, jako i dočasně najatí námezdníci, čímž se celkový počet násobil. Avšak i družinu kolem pětadvaceti lidí byli schopni ze svých majetků vydržovat jen mocní páni jako Kravařové nebo Lichtenštejní. U méně zámožných šlechticů, jakými byli sehradičtí Cimburci, si bojovníci museli často na sebe vydělat sami. A to válečnými výpravami, spojenými se získáním kořisti. Že od nich nebylo daleko k obyčejnému loupežení, svědčí žaloba Oldřicha Stoše z Branic 17. prosince 1446 na Miroslava z Cimburka a Pulčin, že „...jeho lidé zlúpili mé lidi na svobodné cestě.“ Pan Miroslav ovšem provinění své družiny smírně urovnal, neboť je k půhonu připsán „Poklid“.⁸⁶

V době incidentu už slavičínští Cimburkové ovládali rozsáhlou doménu brumovskou. Ještě z časů, kdy Brumovem bezprostředně vládli moravští panovníci, nacházela se zde řada šlechtických i nešlechtických lén. Jejich držitelé se nejspíše stali jádrem družiny Bernardovy i jeho strýce Miroslava a výrazně je posílili. Jak tím vzrostlo zejména sebevědomí pana Bernarda, výmluvně svědčí jeho výbojný výpravy do Uher, Rakous i Slezska, o nichž již pojednáno výše. Sám Miroslav z Cimburka dostal se do rozmíšek se svým sousedem na Světlově a Sehradících, Pankrácem ze Sv. Mikuláše a Branče.⁸⁷ Pankrác patřil k nejproslulejším středoevropským kondotiérům svého věku. Ve zprávě ze září roku 1449 se dočítáme, že tomuto spojenci uherského gubernátora Hunyadyho Jan Jiskra z Brandýsa „porazil pět set koní.“ I když středověcí zpravodajové počty bojovníků rádi zveličovali, je zřejmé, že branečský pán nedisponoval jen bojovou družinou, či jak uvádějí slovenští kolegové „banderiem“. Tady se už jednalo o hotovou armádu. A to měl nejspíš v době bitvy ještě další vojenskou hotovost v posádkách svých hradů. Zdá se však, že místo na své familiáře více sázel na žoldnéřské vojsko. S ním v roce 1448 vyhlásil válku samotnému římskému králi Fridrichu III. Ta se, přerušovaná příměřími, vlekla až do jara a léta 1450, kdy byl Pankrác vojensky vytlačen z Rakous a přišel o svoji nejdůležitější pevnost – město Skalica.⁸⁸

S tímto uherským magnátem si tudíž rozhodně nebylo radno něco začínat. Slavičínští Cimburkové však už dosáhli postavení, kdy si nemuseli nechat jen tak něco líbit. Mocenské postavení Bernardovo způsobilo, že se kolem něj a jeho nerozlučného spojence Matouše ze

Šternberka a Lukova v polovině 15. století účelově seskupovala část východomoravské šlechty. Vliv na dominantní postavení brumovského pána v regionu však patrně měly i osobní vlastnosti. Lze tak soudit z faktu, že jeho příbuzný a nástupce na Brumově, Jan Jičínský z Cimburka, který vládl mnohem rozsáhlejšími majetky a navíc se stal důvěrníkem samotného krále Jiřího, jeho respekt v dané oblasti nikdy nezískal. Další osoby východomoravské koterie jsou vyjmenovány jen jedenkrát. Je ale nasnadě, že jejich počet nebyl konstantní, nýbrž měnil se s tím, jak ke společenství přiváděly zájmy další šlechtice, některé rodiny zase naopak nacházely svá sídla jinde apod. Z dochovaných pramenů není možné určit jeho uspořádání, fungování ani společný program, byl-li ovšem vůbec nějaký. V důsledku nedostatku zpráv je vůbec těžké najít pro vzpomínané společenství i vhodné označení. Hlavním spojovacím článkem šlechticů nepochybně byla výhodnost vzájemné podpory a pomoci v oblastech shodných zájmů uprostřed vzrušené doby, plné nejistoty a bojů o moc. I v dobách relativního klidu však si navzájem ručili za přijaté závazky a bránili jeden druhého. Už po Bernardově skonu jeden z nich, *Dobeška* (nejspíše míněn Dobešovský z Dobešova), vedl záští vůči nejvyššímu sudímu olomoucké cúdy, Mikuláši Bystřicemu z Ojnic, a vypálil mu předměstí Kroměříže. Mikulášovi služebníci jej v roce 1464 nejednou dostihli, ale Matouš ze Šternberka, Vaněk Pivo z Bařic i bratr Jana z Mošnova Jiřík Buchlovský jej vždy násilím osvobodili z jejich rukou. Jiřík dokonce zemského sudí zajal, věznil a pobral mu dobytek. Ještě k většímu znevážení zemského práva došlo, když soudní úředníci téhož roku uváděli Pročka z Kunštátu do držení městečka Bojkovice, příslušného ke hradu Světlov, a lidé Matoušovi jim v tom nejen zabránili, ale ještě po nich i z píščel stříleli. To vše jen naznačuje, jak málo si východomoravští komplici dělali ze zemských zákonů.⁸⁹ Ještě pozoruhodnější je příkladná náboženská tolerance, která mezi nimi vládla. Jestli byl jeden utrakvista (např. Bernard) a druhý katolík (Šternberk), nijak neovlivňovalo jejich vzájemné vztahy.

Jednu věc však Bernard z Cimburka i Matouš Lukovský ze Šternberka nespouštěli ze zretele. Vždy se snažili udržovat co nejlepší vztahy s Jiřím z Poděbrad a jeho českými stoupenci. Tuto politickou orientaci patrně nadřazovali i ohledům na Jana Tovačovského z Cimburka a další moravské předáky. Již v roce 1449 se stal pan Matouš spojencem Poděbradské jednoty. Není třeba pochybovat, že k těmto příklonům nasměroval i Bernarda. Vyznívá to zejména za vlády Ladislava Pohrobka, kdy se zkalily vztahy mezi Poděbradem a moravským zemským hejtmanem Janem Tovačovským. Právě v této době totiž naopak slavičínský Cimburk nejspíše vlivem Jiřího dosáhl pojištění zástavy Brumova od mladičského krále. A nebylo jistě bez důvodu, že k jednání ve Strážnici s Matyášem Korvínem počátkem února 1458 Poděbrad Tovačovského nepřizval, zatímco oba východomoravští šlechtici zde nechyběli. Ještě v roce 1459 je Matouš ze Šternberka patrně zmíněn jako jeden z Poděbradových diplomatů na jednání se zástupci knížat míšeňských. Právě vazby k Jiřimu z Poděbrad se nejspíše staly příčinou, proč se k východomoravskému spolku nepřidružil žádný z bratří z Lichtenburka, jinak pánů na Malenovicích. Tito Lichtenburkové totiž, jak známo, byli zapřísáhlými odpůrci Poděbrada i rodu Kunštátů.⁹⁰

Na vrcholu své moci odešel pan Bernard z tohoto světa. Nic pro něj není charakterističtějšího než to, co už bylo napsáno na začátku. Ačkoliv byl majetkově pevně zakotven na východní Moravě, svým významem, vlivem a působností přesáhl meze regionální i zemské. Předčasnou smrtí jeho potomků odešla jako první jedna ze tří linií moravských Cimburků 15. století. Ale ani trvalá ztráta jejího archivu nedokázala smazat zřetelnou stopu, kterou v našich dějinách zanechala.

Poznámky:

- 1 Š i m e k, F. ed.: *Tomáš ze Štítného: Knížky o hře šachové a jiné*. Praha 1956, s. 168.
- 2 V á l k a, J.: *Dějiny Moravy. Díl 1, Středověká Morava*. Brno 1991, s. 93; M e z n í k, J.: Markrabě a páni (K mocenskému dualismu na Moravě v době předhusitské). In: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity* C 42, 1995, s. 44, 47.
- 3 K počátkům Cimburků na Moravě, které nejsou předmětem této studie, odkazují na S e d l á č e k, A.: Počátky pánův z Cimburka. Rozletité kapitoly ze starého místopisu a dějin rodův. *Časopis Matice moravské* 16, 1892, s. 219–222; K a č e r, J.: *Budování cimburského dominia na Moravě ve 14. století*. Diplomová práce na FF MU, Brno 2006. Samotné slavičinské Cimburky zmiňuje celá řada regionálních vlastivědných a dějepisných prací. Za všechny stačí jmenovat dvě: P o k l u d a, Z.: Držitelé hradu Brumova. In: *Zlínsko od minulosti k současnosti: sborník Státního okresního archivu ve Zlíně* 16, 1999, s. 20–25; týž: Dějiny hradu Sehradic. In: *Zlínsko od minulosti k současnosti: sborník Státního okresního archivu ve Zlíně* 19, 2002, s. 14–17.
- 4 V á l k a, J.: c. d., s. 94.
- 5 C h l u m e c k y, P., C h y t i l, J., D e m u t h, C. a W o l f s k r o n, A. eds.: *Die Landtafel des Markgrathums Mähren. Text der Olmützer Cuda* (dále jen ZDO). Brünn 1856, II, č. 457; III, č. 21; B r a n d l, V. a B r e t h o l z, B. eds.: *Libri citationum et sententiarum seu Knihy půhonné a nálezové I–VII* (dále jen LC). Brunae 1872–1911, I, s. 66, 69.
- 6 C h l u m e c k y, P., C h y t i l, J., D e m u t h, C. a W o l f s k r o n, A. eds.: *Die Landtafel des Markgrathums Mähren. Text der Brünnner Cuda* (dále jen ZDB). Brünn 1856, VI, č. 763; VII, č. 284, 367.
- 7 B a l e t k a, T.: Dvůr, rezidence a kancelář moravského markraběte Jošta. In: *Sborník archivních prací* 46, 1996, č. 2, s. 413; srov. též ZDB VI, 768.
- 8 M e z n í k, J.: *Lucemburská Morava 1310–1423*. Praha 1999, s. 254–266; L e c h n e r, K. ed.: *Die ältesten Belehnungs- und Lehengerichtsbücher des Bisthums Olmütz* (dále jen BL). Brünn 1902, I, s. 11, CDM XI, č. 529.
- 9 ZDO VI, č. 533, 513.
- 10 ZDO VI, č. 807, 828.
- 11 ZDB VIII, č. 6.
- 12 LC I, s. 121, 122.
- 13 ZDO VII, č. 88; LC I, s. 288.
- 14 ZDO VII, č. 12, 13; VIII, č. 334, 430.
- 15 BL I, s. 27.
- 16 S e d l á č e k, A. ed.: *Zbytky register králův římských a českých z let 1361–1480* (dále jen ZR). Praha 1914, č. 860.
- 17 BL I, s. 48, 53.
- 18 B r a n d l, V.: *Knihna Tovačovská*. Brno 1868, s. 25–28; S l e z á k o v á, V.: Počátky a vývoj nejstarších moravských landfrýdů z let 1387, 1396, 1405 a 1412. *Časopis Matice moravské* 120, 2001, s. 332–336.
- 19 O páchaném násilí a lupičství podrobněji H o f f m a n n, F.: Bojové družiny před husitskou revolucí na jižní Moravě. In: *Jižní Morava* 22, sv. 25, 1986, s. 99–114; týž: Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In: *Táborský archiv: sborník Státního okresního archivu v Táboře* 6, 1994, s. 47–144; že nešlo o jev výlučně moravský, ale o problém i v okolních zemích kromě dochovaných popravčích knih svědčí např. L o s e r t h, J.: Ein Raubanfall auf die Olmützer Domherren Dalibor von Honczowitz und Andreas von Keltsch, die Gesandten des Olmützer Bischofs Laczko von Krawaf an die römische Kurie, im Oktober 1403. *Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens* 20, 1918, s. 82–92; B o u b í n, J.: Vznik panských jednot. *Mediaevalia Historica Bohemica* 1, 1991, s. 221–223.
- 20 Konflikt uvnitř tehdy nejvýznamnějšího moravského rodu Kravařů zmiňuje K r a j č a, M.: Rytíři z Hrádku a předhusitské Brumovsko. *Slovácko* 46, 2004, s. 237.
- 21 K podrobnému zhodnocení osobnosti krále Václava viz S p ě v á č e k, J.: *Václav IV. (1361–1419): k předpokladům husitské revoluce*. Praha 1986, s. 581–609.
- 22 LC I, s. 359; II, s. 398, 414; ZDO VIII, č. 568.

- 23 LC II, 434.
- 24 LC II, 440, 478–479; K r a j č a, M.: c. d., s. 235; srov. LC II, 369, 393, 457, 468, 509, 520.
- 25 H o f f m a n n, F. ed.: Popravčí a psanecké zápisy jihlavské z let 1405–1457. *Archiv český* XXXVIII, Praha 2000, s. 25–26. Označení „pan“ dokládá, že nemohlo jít o příslušníka vladyckého rodu píšícího se z Olšan, který navíc sídlil až u Prostějova, jak se domnívá F. Hoffmann. Vedle zápisů jihlavských je zde vhodné zmínit i: K a l n ý, A. ed.: *Popravčí kniha pánů z Rožmberka*. Třeboň 1993.
- 26 D v o r s k ý, F.: *O starožitném panském rodě Benešoviců II. O rodě pánů z Kravař*. Brno 1910, s. 132; K a m e n í č e k, F. ed.: Jednání sněmovní a veřejná v Markrabství moravském. *Archiv český* X, s. 247.
- 27 LC III, s. 425, 431, 434, 471, 449, 466, 518.
- 28 LC III, s. 430, 459.
- 29 M a c e k, J.: O třídním boji za feudalismu. *Československý časopis historický* 5, 1957, s. 293–294.
- 30 Srov. H o f f m a n n, F.: Bojové družiny před husitskou revolucí na jižní Moravě. In: *Jižní Morava* 22, sv. 25, 1986, s. 99–114; týž: Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In: *Táborský archiv: sborník Státního okresního archivu v Táboře* 6, 1994, s. 68–90.
- 31 Š v á b e n s k ý, M.: *Stavovské listiny*, katalog. Brno 1965, s. 100; ZR č. 1230, 1239.
- 32 ZR č. 1265.
- 33 Magyar Országos Levéltár v Budapešti, Diplomatikai levéltár (dále jen MOL, DL) 43 907; Hrady Vršatec a Budatín získala královna rovněž od Zikmunda v roce 1429: MOL, DL 12 156.
- 34 V a r s i k, B.: *Husitské revoluční hnutie a Slovensko*. Bratislava 1965, s. 85; H o s á k, L.: *Historický místopis země Moravskoslezské*. Praha 1938, s. 431.
- 35 LC III, s. 457, 496.
- 36 LC III, s. 433, 436–437, 440, 446, 451, 517, 668; K a r á c s o n y i, J. ed.: *Oklevétkivonatok a szentmiklósi és ovári gróf Pongrácz család levéltáraból*. Történelmi Tár 1896, s. 516; Z e m e k, M. a k o l.: *Uherský Brod: minulost i současnost slováckého města*. Brno 1972, s. 69; *Zlínsko*. Brno 1995, s. 336.
- 37 L o s e r t h, J. ed.: Regesten zur Geschichte der mährisch-ungarischen Beziehungen vornehmlich in der Zeit der hussitischen Söldnerbanden. *Zeitschrift des deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens* 22, 1918, s. 67.
- 38 U r b á n e k, R.: K historii doby Jiskrovy na Slovensku a ve východní Moravě. *Věstník královské české spol. nauk, třída pro fil.-hist.-filolog*, 1939, č. II, Praha 1940, s. 31, pozn. 117; K a r á c s o n y i, J. ed.: c. d., s. 516–517; V a r s i k, B.: c. d., s. 155–156, však tvrdí, že v případě neznámého pana Mikuláška šlo o polského šlechtice Mikuláše ze Stibořic, který se v Uhrách marně domáhal dědictví po svých příbuzných, což nelze vyloučit. Z e m e k, M. ed.: c. d., s. 69; K a m e n í č e k, F. ed.: c. d., s. 258.
- 39 C h a l o u p e c k ý, V. ed.: *Středověké listy ze Slovenska* (dále jen SLS). Bratislava – Praha 1937, s. 35.
- 40 H a a s, A. ed.: *Archiv Koruny české* 5, katalog listin z let 1378–1437. Praha 1947, č. 327, 328; F r a k n ó i, V. ed.: *Mátyás király levelei I*. Budapest 1893, č. 108.
- 41 K a m e n í č e k, F. ed.: c. d., s. 251, 252; S a s i n e k, F. ed.: Pongrácovské listiny. *Letopis Matice slovenskej* 11, 1874, č. 2, s. 72–73.
- 42 BL 40, 44, ZDO X, č. 98, 78.
- 43 BL 47, 48.
- 44 P o k l u d a, Z.: c. d., s. 20; S z e r é m i - E r n y e i, J.: *A Majthényiak és a Felvidék*. Budapest 1913, s. 268; Počinání Pankráce a dalších slovanských hejtmanů v Uhrách podává F ó g e l, I., I v á n y i, B. a J u h á s z, L. eds.: *Antonius de Bonfinis, Rerum ungaricarum decades*. Lipsiae 1936, decas III, s. 100.
- 45 MOL, DL 12 688; R a d v á n s z k y, B. a Z á v o d s k y, L. ed.: *A Héderváry – család oklevéltára*. Budapest 1909, sv. I, č. 161.
- 46 K a m e n í č e k, F. ed.: c. d., s. 256; S a s i n e k, F. ed.: c. d., s. 77–78.
- 47 T e l e k i, J. ed.: *Hunyadiak kora Magyarországon X* (dále jen HK). Pesten 1853, s. 43–55; K v álce o nástupnictví po císaři Zikmundovi viz U r b á n e k, R.: *České dějiny. Díl III. Část 1. Věk Poděbradský*. Praha 1915, s. 243 an.

- 48 P e š i n a, T. J.: *Mars Moravicus*. Pragae 1677, s. 613; ZDO X, č. 79; Syn Jana Tovačovského Ctibor dovolával se dokonce přijetí Albrechta Habsburského jako dědičného pána na Moravě ještě před jeho přijetím v Čechách – viz B r a n d l, V. ed.: c. d., s. 9, 10 – pozn. 17.
- 49 T u r e k, A.: K dějinám manského zřízení na panství brumovském v 15.–17. století. In: *Naše Valaško: sborník o jeho životě a potřebách* 11, 1948, s. 3–12; Některé ze šlechtických leníků vyjmenovává listina, vydaná na Brumově 19. července 1449, jež je uložena v Moravském zemském archivu v Brně (dále jen MZA Brno), F5, i. č. 15; ZDO X, č. 385, 407, 629; LC III, 707.
- 50 Naše pozornost se bude nadále soustředit na osobnost Bernardovu. K osobě Miroslava z Cimburka odkazují případné zájemce na práce: K r a j č a, M.: Zaniklý hrad v Pulčínských skalách. *Zpravodaj Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně*, 1996, s. 31–33; P o k l u d a, Z.: c. d., s. 20–24
- 51 ZDO X, č. 731, 736.
- 52 LC III, s. 656, 670; SLS s. 56–57, 58–59.
- 53 LC III, s. 661–662, 709, 675, 707.
- 54 LC III, s. 662–663.
- 55 F e j é r, G. ed.: *Genus, incunabula et virtus Joannis Corvini de Hunyad*. Budae 1844 s. 17, 38, 55, 106.
- 56 HK s. 30; H o f e r e k, A. a kol.: *Hradní zříceniny na Slovensku: 44 hradů a hradek středního a západního Slovenska*. Zlín 2002, s. 72; F e j é r, G. ed.: c. d., s. 63–65, 84.
- 57 F e j é r, G. ed.: c. d., s. 167–173.
- 58 U r b á n e k, R.: *České dějiny. Díl III. Část 2. Věk Poděbradský*. Praha 1918, s. 648–651.
- 59 S z i t n y a i, J.: *A Körmöczbányai békekötés 1452 – ben*. Történelmi Tár 1884, s. 593–612; Svoji domněnku, který z obou Cimburků spíše poskytl Jiskrovi pomoc, opírám o půhon v LC III, s. 660.
- 60 Srov. BL I, s. 55.
- 61 HK s. 338–339: Jde patrně o poslední zprávu, která ještě reflektuje proslulého válečníka Jana Čapka (*Chapko*) naživu. V dubnu následujícího roku je již zmiňován coby nebožtík – viz MZA Brno, G1, i. č. 10 064. Vaňkem byl patrně míněn Vaněk Pivo z Bařic – srov. U r b á n e k, R.: K historii doby Jiskrovy na Slovensku a ve východní Moravě. *Věstník královské české spol. nauk, třída pro fil.-hist.-filolog*, 1939, č. II, Praha 1940, s. 72.
- 62 H o s á k, L.: Účast českých žoldnéřů na bojích v Rakousích v l. 1439–1460. In: *Sborník Vysoké školy pedagogické v Olomouci. Historie 5*. Praha 1958, s. 182.
- 63 ZR č. 1648.
- 64 P a l a c k ý, F.: *Dějiny národu českého IV*. Praha 1968, s. 264, 267; SLS s. 82–88; K r a j č a, M.: Válečník dbalý Božího slova. *Živé slovo* 37, 2005, č. 2, s. 20–21.
- 65 LC IV, s. 272, 358, 362–363, 369, 377, 416, 423, 431.
- 66 S z e r é m i- E r n y e i, J.: c. d., s. 483; F ó g e l, I., I v á n y i, B. a J u h á s z, L. eds.: *Antonius de Bonfinis, Rerum ungaricarum decades*. Lipsiae 1936, decas IV, s. 23.
- 67 F r a k n ó i, V. ed.: c. d., č. 108: V. Fraknói odmítl vročení listu, neboť byl přesvědčen, že spadá do období lokální války mezi Matoušem ze Šternberka a Bělíkem z Lednice. Proto jej zařadil mezi listy z podzimu 1466. V té době už ovšem Korvín odmítal jakékoliv jednání s Matoušem a tlačil na prince Viktorina, aby jej bezpodmínečně ztrestal (viz č. 110 i 120 tamtéž). Navíc v onen čas už Šternberk neměl hrad Světlov ve své moci; MOL, DL 95 508; SLS s. 115, 53.
- 68 BL I, s. 69; MZA Brno, A1, i. č. 360.
- 69 HK s. 577; U r b á n e k, R.: *České dějiny. Díl III. Část 4. Věk Poděbradský*. Praha 1962, s. 131, pozn. 269.
- 70 F r a k n ó i, V. ed.: c. d., č. 1, 2, 3, 7, 10, 11, 12; U r b á n e k, R.: *České dějiny. Díl III. Část 3. Věk Poděbradský*. Praha 1930, s. 443–456.
- 71 P a l a c k ý, F. ed.: Urkundliche Beiträge zur Geschichte Böhmens und seiner nachbarländer im Zeitalter Georg's von Podiebrad (1450–1471). *Fontes rerum austriacarum* 20, Wien 1860, č. 210; P e š i n a, T. J.: c. d., s. 709–710; T ó t h- S z a b ó, P. ed.: *A cseh huszita mozgalmak és uralom története Magyarországon (Oklevéltár)*, s. 419–421; P a l a c k ý, F. a Š t e r n b e r g, Z.: *Dějiny rodu Šternbergů*. Moravský Beroun 2001, s. 67.
- 72 MOL, DL 15 430, 15 415; T ó t h- S z a b ó, P.: c. d., s. 315–317.
- 73 U r b á n e k, R.: *České dějiny. Díl III. Část 4. Věk Poděbradský*. Praha 1962, s. 171.
- 74 LC IV, s. 317, 319; K r a j č a, M.: *Středověká feudální držba na Zlínsku*. Diplomová práce na FF MU v Brně, 1994, s. 40–41.

- 75 BL I, s. 78, 108; ZDO XI, č. 78; LC IV, s. 275.
- 76 K r a j č a, M.: Středověké manství v Bystřici pod Lopeníkem. *Slovácko* 38, 1996, s. 205.
- 77 P e ř i n k a, F. V.: *Vlastivěda moravská II., Místopis Moravy. Díl II. místopisu, Hradišský kraj. Čís. 30, Val.-Klobucký okres*. Brno 1905, předmluva.
- 78 Svoboda, K.: Hrad Brumov. Jeho stavební vývoj a význam v dějinách naší hradní architektury. In: *Naše Valašsko: sborník o jeho životě a potřebách* 11, 1948, s. 119, 122; K o h o u t e k, J.: K nejstarším dějinám hradu Brumova. *Gottwaldovsko od minulosti k současnosti* 4, 1982, s. 212.
- 79 Š á r e c k á-R a d o ň o v á, M.: *Z kulturních dějin lidstva. Obrazy společenského života. 2. Středověk*. Praha 1931, s. 153.
- 80 Příklady společenského sestupu uvádí Mezník, J.: M e z n í k, J.: *Lucemburská Morava 1310–1423*. Praha 1999, s. 370–371. Vzestup mezi panstvo lze naopak ilustrovat na vladykách ze Šonvaldu, kteří se nabytím malenovicického zboží na počátku 15. století vyhoupli na vyšší společenskou příčku. To dokládá zanesení Hynka Šonvaldského z Malenovic souvěkými kronikáři mezi korouhevné pány, zahynulé roku 1420 v bitvě u Vyšehradu i sňatek jeho sestry Anny ze Šonvaldu s panem Janem Cornštejnským z Lichtenburka – viz ZDO VII, č. 590, IX, č. 228, X, č. 200; P a l a c k ý, F. a C h a r v á t, J. ed.: *Dílo Františka Palackého. Svazek druhý, Staří letopisové čeští*. Praha 1941, s. 55, 395; B ř e z o v é, V. z a Č a p e k, J. B.: *Husitská kronika. Píseň o vítězství u Domažlic*. Praha 1979, s. 165.
- 81 L e g o f f, J. ed.: *Středověký člověk a jeho svět*. Praha 1999, s. 84.
- 82 P i l n á č e k, J.: *Staromoravští rodové*. Brno 1996, s. 388; Š t ě p á n, V.: Osobnost Lacka z Kravař. Část první: Lackův politický vzestup. *Časopis Matice moravské* 109, 1990, s. 222, 236–237.
- 83 ZDO X, č. 61, 62, 77, 585, 784, 785, 786, XI, č. 97, 236, 249.
- 84 P i l n á č e k, J.: c. d., s. 73, 208; LC VI, s. 18–19.
- 85 F l a j š h a n s, V. ed.: *M. Jan Hus a národ český: dvaadvacet dokumentů s výkladem a poznámkami*. Praha 1918, s. 28–46, 47–64.
- 86 H o f f m a n n, F.: Bojové družiny na Moravě a v Čechách před husitskou revolucí a za revoluce. In: *Táborský archiv: sborník Státního okresního archivu v Táboře* 6, 1994, s. 64–65, 116; P III, s. 567.
- 87 SLS s. 36; K r a j č a, M.: Zaniklý hrad v Pulčínských skalách. *Zpravodaj Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně*, 1996, s. 31.
- 88 F e j é r, G. ed.: s. 126; R y n e š o v á, B. a P e l i k á n, J. ed.: *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka: 1418–1462. Sv. 4, 1449–1462*. Praha 1954, s. 105, 181, 228, 248, 273; HK s. 344; SLS s. 27–28; K r a j č a, M.: Uherský válečník Pangrác a jihovýchodní Morava. *Malovaný kraj* 41, 2005, č. 4, s. 12.
- 89 LC IV, s. 357–358, 367–368, 382, 383.
- 90 P e š i n a, T. J.: c. d., s. 646; U r b á n e k, R.: *České dějiny. Díl III. Část 2. Věk Poděbradský*. Praha 1918, s. 770; týž: *Dvě studie o době poděbradské*. Brno 1929, s. 306, pozn. 1; K r a j č a, M.: Kterak Proček z Kunštátu Otrokovice a Kvítkovice nabyli i pozbyli. *Malovaný kraj* 50, 2014, č. 4, s. 12–13.

Mgr. Milan K r a j č a (n. 1959) vystudoval historii a etnologii na Filozofické fakultě MU v Brně. V současnosti se zabývá středověkou historií východní Moravy.

Slavičín Side of the Lords of Cimburk (1374–1464)

A b s t r a c t

The aim of this study is a complete coverage of the history of the side of lords of Cimburk. Founder of the Slavičín side Albrecht (1374) was, in his time, perceived as a nobleman although his property was not sufficient enough for a long time. Only shortly before his death he got a feudal castle Sehradice of the Olomouc diocese together with the villages and a little town Slavičín.

After Albrecht's death his sons Jan Balšan and Miroslav continued to own Sehradice. For both of them it is possible to substantiate the cohorts with the documents and namely Miroslav did not avoid some violent deeds with his cohort. However, his marauding activities were not as successful as those of other cohorts of Moravian lords. Sometime around the late 30s Miroslav rendered Sehradice fief

to Slovak squire Petr from Nebojsa and he kept only the town of Slavičín. At that time he, together with his brother Jan Balšan and his nephew Bernard, dominated a large domain of the castle Brumov together with two smaller castles Pulčina and Bánov. The Cimburks ownership of Slavičín fief is reliably supported by documents from 1445.

The rule over the large Brumov region catapulted Jan's son Bernard among prominent noblemen in Eastern Moravia. A group of East-Moravian noblemen concentrated around him and his ally Matouš from Šternberk and Lukov. By means of violent activities they influenced the events not only in Moravia but also in neighbouring countries: Bohemia, Hungary, Silesia and Austria. For example, they did not hesitate to declare war on the king Matthias Corvinus and on the Hungarian kingdom despite the fact that they could not expect any help from anywhere. The whole group was positively influenced by the fact that the question of religion did not play any role among its members. As for his policy Bernard from Cimburk was oriented more on George of Poděbrady than on his relative – Moravian sheriff Jan Tovačovský. Premature death of his two children caused that Slavičín side of Cimburks died out. On the whole all three generations of the family in question belonged to the Middle Ages. They were real *bellatores*. They gained the most important means of production – soil – by waging wars.

Der Slavičiner Zweig der Herren von Cimburg (1374–1464)

Zusammenfassung

Ziel der Studie ist die komplette Erfassung der Geschichte dieser Linie der Herren von Cimburg. Bereits der Begründer des Slavičiner (Slawitschiner) Zweigs Albrecht (1374–1398) wurde zu seiner Zeit als Angehöriger des Herrenstands angesehen, obwohl dem lange Zeit sein Vermögen nicht entsprach. Erst kurz vor seinem Tod erwarb er die Lehnburg des Olmützer Bistums Sehradice mit Dörfern und der Minderstadt Slavičín.

Nach Albrechts Tod besaßen seine Söhne Jan Balšan und Miroslav die Burg Sehradice. Bei ihnen kann ein Kampffolge nachgewiesen werden, mit dem insbesondere Miroslav auch Gewalttaten beging. Seine Beutezüge erreichten jedoch offenbar nicht ein solches Maß, wie bei den Kampfgefolgen anderer mährischer Herren. Ende der dreißiger Jahre trat Miroslav das Lehen Sehradice dem slowakischen Landedelmann Peter z Nebojsa ab und behielt nur die Minderstadt Slavičín. Zu dieser Zeit beherrschte er bereits gemeinsam mit seinem Bruder Jan Balšan und seinem Neffen Bernard die ausgedehnte Domäne der Burg Brumov, zu der auch die beiden kleineren Burgen Pulčín und Bánov gehörten. Sicher belegt ist jedoch der Lehnsbesitz von Brumov durch die Slavičiner Herren von Cimburg ab dem Jahr 1445.

Die Herrschaft über die umfangreiche Region Brumov katapultierte Jans Sohn Bernard unter die führenden Adligen in Ostmähren. Um ihn und seinen Verbündeten Matouš von Sternberg und Lukau sammelte sich eine Gruppe ostmährischer Adliger. Gemeinsam griffen sie dann gewaltsam nicht nur in das Geschehen in Mähren, sondern auch in den umliegenden Ländern ein: in Böhmen, Ungarn, Schlesien und Österreich. Zum Beispiel zögerten Sie 1460 nicht, selbst dem König Matthias Corvinus und dem ungarischen Königreich den Krieg zu erklären. Und dies, obwohl sie von keiner Seite wirksame Hilfe zu erwarten hatten. Positiv wirkte sich auf diesen gesamten ostmährischen Bund die Tatsache aus, dass die Frage der Religionsangehörigkeit in seinem Inneren keine Rolle spielte. Politisch orientierte sich Bernard von Cimburg mehr auf Georg von Podiebrad als auf den mährischen Landeshauptmann und seinen Verwandten Jan Tovačovský (Johann von Tobitschau). Mit dem vorzeitigen Tod seiner Kinder starb der Slavičiner Zweig der Herren von Cimburg aus. Insgesamt gehörten alle drei Generationen dieses Geschlechts noch vollständig dem Mittelalter an. Sie waren tatsächliche „Bellatores“. Das wichtigste Produktionsmittel des Mittelalters – den Boden – erwarben Sie nämlich durch ihre Teilnahme an Kriegen.